

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1904. Andra Kammaren. N:o 35.

Torsdagen den 7 april.

Kl. 12 på dagen.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträden den 22, den 23, den 26 och den 28 nästlidne mars förda protokoll.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *A. T. Odelberg* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående försäljning af en till förra militiebostället Litzäng n:o 1 i Östergötlands län hörande utäga;

angående försäljning af viss del af kronolägenheten Kungsängen å Västerås stads område;

angående försäljning af vissa delar af förra majorsbostället 1 mantal Söre n:o 5 i Lits socken af Jämtlands län;

angående försäljning af den under förra militiebostället 2 mantal Tillingeby n:is 1 och 2 i Kalmar län lydande lägenheten Djupsjöryd n:o 1;

angående försäljning af indragna kronofogdebostället Flämme-stad n:o 1 i Östergötlands län;

angående försäljning af åtskilliga lägenheter under förra militiebostället Tollarp n:is 5 och 8 om $\frac{1}{2}$ mantal i Kristianstads län; och

angående upplåtande af odlingslägenheter å kronoparker i Västerbottens och Norrbottens län.

Ifrågavarande propositioner bordlades.

Härefter öfverlämnades af herr statsrådet m. m. *E. F. V. Meyer* Kungl. Maj:ts propositioner:

med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge;

angående ett af hofmarskalken friherre R. von Kræmer den 17 maj 1901 till förmån för svenska staten upprättadt testamente; och

Andra Kammarens Prot. 1904. N:o 35.

angående stämpelafgiften för friherre Thure Gustaf Elof Gyllenkroks fång af fideikommissegendomen Svenstorp.

Jämväl dessa propositioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 3.

Upplästes tre till kammaren inkomna läkareintyg af följande lydelse:

Att riksdagsman *A. W. Styrlander*, som lider af myocarditis, fortfarande är oförmögen att deltaga i riksdagsarbetet, intygas härmed.
Stockholm den 6 april 1904.

Edv. Laurent,
leg. läkare.

Häradshöfding *J. T. Larsson* är på grund af sjukdom (erysipelas faciei) tills vidare förhindrad att deltaga i riksdagsarbetet.
Lund den 3 april 1904.

Jacques Borelius,
professor, öfverläkare.

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare herr kontraktsprosten *O. W. Redelius* från Hallingeberg i anseende till hans hustrus lifsfarliga sjukdom (lungkatarr och hjärtsvaghet) behöfver förlängd ledighet från riksdagsgörömlen, intygas.
Gamleby den 1 april 1904.

P. U. S. Tham,
prov. läkare.

§ 4.

Gemensamma omröstningar.

Sedan Riksdagens båda kamrar förehaft och godkänt statsutskottets memorial n:o 30, bevillningsutskottets memorial n:o 11, statsutskottets memorial n:o 46, bevillningsutskottets memorial n:o 16 samt statsutskottets memorial n:o 49 punkterna 1:o) och 4:o), däri föreslagits voteringspropositioner rörande åtskilliga frågor, i hvilka kamrarne fattat stridiga beslut, samt bestämdt blifvit, att vederbörliga omröstningar öfver de olika besluten denna dag skulle äga rum, så anställdes nu omröstningar enligt nedan intagna voteringspropositioner i följande ordning, nämligen:

1:sta omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 30, punkt. 1).

Den, som i likhet med Första Kammaren vill på det sätt bifalla herrar af Buréns och Elowsons motioner, att Riksdagen dels såsom bidrag till kostnaderna för Sveriges deltagande i den interparlamentariska unionens konferens i S:t Louis innevarande år och dels såsom

reskostnader under samma år åt de svenska medlemmarne i det interparlamentariska rådet på extra stat för år 1905 beviljar ett anslag af 1,500 kronor att användas i enlighet med de föreskrifter, Kungl. Maj:t kan finna godt meddela, röstar

Gemensamma omröstningar.
(Forts.)

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, med afslag å utskottets hemställan, beslutat på det sätt bifalla förenämnda motioner, att Riksdagen, dels såsom bidrag till kostnaderna för Sveriges deltagande i den interparlamentariska unionens konferens i S:t Louis innevarande år och dels såsom reskostnader under samma år åt de svenska medlemmarne i det interparlamentariska rådet, på extra stat för år 1905 beviljat ett anslag af 2,500 kronor att användas i enlighet med de föreskrifter, Kungl. Maj:t kan finna godt meddela.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräknig, och befanns, att omröstningen utfallit med 114 Ja och 108 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med..... 103 Ja och 38 Nej, hvadan, då därtill lades Andra Kammarens

röster eller	114 Ja och 108 Nej,
sammanräkningen visade	217 Ja och 146 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

2:dra omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 30, punkt 2).

Den, som i likhet med Första Kammaren vill afslå herr L. G. Broomés m. fl. motion angående anslag till svenska freds- och skiljedomsföreningen, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Gemensamma omröstningar.
(Forts.)

Vinner Nej, har Riksdagen på det sätt bifallit motionen, att Riksdagen på extra stat för år 1905 beviljat ett anslag å 1,500 kronor till svenska freds- och skiljedomsföreningen att användas för representation vid femte nordiska fredskongressen och utgå på de grunder, som Kungl. Maj:t kan finna lämpligt föreskrifva, äfvensom medgifvit, att Kungl. Maj:t må äga att redan under innevarande år af tillgängliga medel utanordna detta belopp.

Sedan voteringsmedlarna blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsmedlarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräknig, och befanns, att omröstningen utfallit med 107 Ja och 114 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med..... 127 Ja och 14 Nej, hvadan, då därtill lades **Andra Kammarens**

röster eller..... 107 Ja och 114 Nej,
sammanräkningen visade ..... 234 Ja och 128 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

3:dje omröstningen:

(enligt bevillningsutskottets memorial n:o 11).

Den, som i likhet med Andra Kammaren vill, att viktsatsen för inrikes bref, som befordras för enkelt porto, skall höjas från 15 till 20 gram, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen i likhet med Första Kammaren afslagit utskottets hemställan och sålunda beslutit, att gällande bestämmelser angående viktsatsen för inrikes bref skola bibehållas oförändrade.

Sedan voteringsmedlarna blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsmedlarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräknig, och befanns, att omröstningen utfallit med 110 Ja och 112 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kam-

maren samtidigt anställd, hade utfallit med .... 44 Ja och 97 Nej, *Gemensamma omröstningar.*
 hvadan, då därtill lades Andra Kammarens röster eller ..... 110 Ja och 112 Nej, (Forts.)
 sammanräkningen visade ..... 154 Ja och 209 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

4:de omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 46, punkt 1).

Den, som i likhet med Första Kammaren vill,

a) att Riksdagen må, under villkor att den nu lediga förste fiskeriasistentbefattningen med utgången af innevarande år och ändre fiskeriasistentbefattningen efter nuvarande innehafvarens af denna befattning afgång indragas, *godkänna*

dels följande stat för statens fiskeriadministration:

Aflöning:	Lön	Tjänstgöringspenningar	Summa	
1 fiskeriintendent	2,500	1,500	4,000	} Efter fem år kan lönen höjas med 500 kronor och efter tio år med ytterligare 500 kronor.
5 fiskeriintendenter	12,500	7,500	20,000	
1 fiskeriasistent	1,800	1,200	3,000	
2 fiskeristipendiater, arfvoden	—	—	3,000	
1 fiskeriingenjör, arfvode	—	—	2,000	
Summa aflöning kronor	—	—	32,000	

dels de af utskottet föreslagna villkor och förbehåll för åtnjutande af de i staten upptagna löneförmåner

samt medgifva ej mindre att för tillsättande från och med år 1905 af två fiskeriintendentsbefattningar och från den tid, då den från anslaget till fiskerinäringens understöd till andre fiskeriasistenten nu utgående aflöning samt resekostnads- och traktamentsersättning upphör att utgå, jämväl af den i staten upptagna fiskeriasistentbefattningen äfvensom för anställande från och med år 1905 af två fiskeristipendiater och en fiskeriingenjör må under förevarande anslagstitel uppföras ett anslag med benämning »statens fiskeriadministration» till belopp af 16,000 kronor, än äfven att af detta anslag må, så länge nuvarande andre fiskeriasistenten i denna sin befattning kvarstår, användas till aflöning samt resekostnads- och traktamentsersättning åt honom högst 3,000 kronor, för år räknadt; och

Gemensamma omröstningar.
(Forts.)

b) att Riksdagen må höja anslaget till fiskerinäringens understöd från 42,000 kronor till 60,000 kronor, eller med 18,000 kronor, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, under villkor att den nu lediga förste fiskeriassistentbefattningen med utgången af innevarande år och andre fiskeriassistentbefattningen efter nuvarande innehafvarens af denna befattning afgång indragas, *godkänt dels* följande stat för statens fiskeradministration:

Aflöning:	Lön	Tjänstgöringspenningar	Summa	
1 fiskeriintendent	2,500	1,500	4,000	) Efter fem år kan lönen höjas med 500 kronor och efter tio år med ytterligare 500 kronor.
5 fiskeriintendenter	12,500	7,500	20,000	
1 fiskeriassistent	1,800	1,200	3,000	
2 fiskeristipendiater, arfvoden	—	—	3,000	
Summa aflöning kronor	—	—	30,000	

dels de af utskottet föreslagna villkor och förbehåll för åtnjutande af de i staten upptagna löneförmåner;

samt *medgifvit* ej mindre att för tillsättande från och med år 1905 af två fiskeriintendentsbefattningar och från den tid, då den från anslaget till fiskerinäringens understöd till andre fiskeriassistenten nu utgående aflöning samt resekostnads- och traktamentsersättning upphör att utgå, jämväl af den i staten upptagna fiskeriassistentbefattningen äfvensom för anställande från och med år 1905 af två fiskeristipendiater må under förevarande anslagstitel uppföras ett anslag med benämning »statens fiskeradministration» till belopp af 14,000 kronor, än äfven att af detta anslag må, så länge nuvarande andre fiskeriassistenten i denna sin befattning kvarstår, användas till aflöning samt resekostnads- och traktamentsersättning åt honom högst 3,000 kronor, för år räknadt; och

höjt anslaget till fiskerinäringens understöd från 42,000 kronor till 58,000 kronor, eller med 16,000 kronor.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått,

att voteringsmedlarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräkn- ning, och befanns, att omröstningen utfallit med 74 Ja och 149 Nej.

*Gemen-
samma om-
röstningar.
(Forts.)*

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammar- en samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 121 Ja och 19 Nej, hvadan då därtill lades Andra Kammarens röster

eller	74 Ja och 149 Nej,
sammanräkningen visade	195 Ja och 168 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

5:te omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 46, punkt 2).

Den, som i likhet med Första Kammaren vill, att Riksdagen, såsom bidrag till bestridande af kostnaderna för uppehållande af skogsvårdsstyrelsernas verksamhet, på extra stat för år 1905 anvisar ett anslag af 73,000 kronor, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, såsom bidrag till bestridande af kostnaderna för uppehållande af skogsvårdsstyrelsernas verksamhet, på extra stat för år 1905 anvisat ett anslag af 60,000 kronor.

Sedan voteringsmedlarna blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsmedlarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräkn- ning, och befanns, att omröstningen utfallit med 49 Ja och 174 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammar- en samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 109 Ja och 27 Nej, hvadan, då därtill lades Andra Kammarens röster

eller	49 Ja och 174 Nej,
sammanräkningen visade	158 Ja och 201 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

6:te omröstningen:

(enligt bevillningsutskottets memorial n:o 16, punkt. 1).

Den, som i likhet med Första Kammaren vill, att bronspulver skall åsättas en tullsats af 50 öre för kilogram, samt att i följd häraf rubriken n:o 66 i gällande tulltaxa skall erhålla följande förändrade lydelse:

Bronspulver, pappersomslagets vikt inbegripen ..... 1 kilogram 0: 50,

röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen i likhet med Andra Kammaren afslagit såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Sedan voteringsmedlemmarna blifvit afämnade samt en sedel aflagd och förseglad, afvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsmedlemmarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs medlemmarnes öppnande och uppräknings, och befanns, att omröstningen utfallit med 63 Ja och 157 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med ..... 102 Ja och 29 Nej, hvadan, då därtill lades Andra Kammarens röster

eller	63 Ja och 157 Nej,
sammanräkningen visade	165 Ja och 186 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

7:de omröstningen:

(enligt bevillningsutskottets memorial n:o 16, punkt 2).

Den, som i likhet med Första Kammaren vill, att tullen å formalin i lösning skall bestämmas till 20 öre för kilogram samt att tullen å formalin i fast form skall utgå med 20 procent af varans värde, afvensom att i följd häraf i tulltaxan skall införas en så lydande rubrik:

Formalin:

i lösning	1 kilogram 0: 20
i fast form	100 kronor 20: —,

röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen i likhet med Andra Kammaren beslutit, att gällande tullsats å formalin skall bibehållas oförändrad.

Sedan voteringsmedlarna blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsmedlarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräknings och befanns, att omröstningen utfallit med 43 Ja och 176 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 97 Ja och 36 Nej, hvadan, då därtill lades Andra Kammarens röster
 eller ..... 43 Ja och 176 Nei,
 sammanräkning visade ..... 140 Ja och 212 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

8:de omröstningen:

(enligt bevillningsutskottets memorial n:o 16, punkt 3).

Den, som i likhet med Första Kammaren vill, att tullen för elektriska maskinerna dynamomaskiner, elektromotorer och transformatorer eller delar däraf skall bestämmas till 15 procent af värdet, samt att i följd häraf i tulltaxan skall införas en så lydande rubrik:

Elektriska maskinerna dynamomaskiner, elektromotorer och transformatorer eller delar däraf 100 kronor 15: —,

röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen i likhet med Andra Kammaren afslagit utskottets hemställan och den i ämnet väckta motionen.

Gemensamma omröstningar.
(Forts.)

Gemensamma omröstningar.
(Forts.)

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräknings och befanns, att omröstningen utfallit med 102 Ja och 121 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 113 Ja och 27 Nej, hvadan, då därtill lades Andra Kammarens röster

eller ..... 102 Ja och 121 Nej,
sammanräkningen visade ..... 215 Ja och 148 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

9:de omröstningen: .

(enligt bevillningsutskottets memorial n:o 16, punkt 4).

Den, som i likhet med Första Kammaren vill, att tullen å papperstapeter och bårder skall höjas till 40 öre för kilogram, samt att i följd häraf rubriken n:o 505 i gällande tulltaxa skall erhålla följande förändrade lydelse:

Papperstapeter och Bårder ..... 1 kilogram 0: 40,

röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen i likhet med Andra Kammaren afslagit utskottets hemställan och den i ämnet väckta motionen.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräknings och befanns, att omröstningen utfallit med 49 Ja och 157 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammarer samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 106 Ja och 35 Nej, hvadan, då därtill lades Andra Kammarens

röster eller ..... 49 Ja och 157 Nej,
sammanräkningen visade ..... 155 Ja och 192 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Gemensamma omröstningar.
(Forts.)

10:de omröstningen:

(enligt bevillningsutskottets memorial n:o 16., punkt 5)

Den, som i likhet med Första Kammaren vill, att gällande tullseats å superfosfat skall bibehållas oförändrad, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen i likhet med Andra Kammaren beslutit, att artikeln superfosfat skall vara tullfri, samt att i följd häraf rubriken n:o 613 i gällande tulltaxa skall erhålla följande förändrade lydelse:
Superfosfat ..... fritt.

Sedan voteringssedlarne blifvit afämnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräknig och befanns, att omröstningen utfallit med 100 Ja och 123 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 120 Ja och 20 Nej, hvadan, då därtill lades Andra Kammarens
röster eller ..... 100 Ja och 123 Nej,
sammanräkningen visade ..... 220 Ja och 143 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

11:te omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 49, punkt 1).

Den, som, i enlighet med Första Kammarens beslut och utskottets hemställan, vill, att anslaget till arfvoden och resekostnadsersättning åt folkskoleinspektörer höjes med 10,000 kronor, eller från dess nuvarande belopp, 95,000 kronor, till 105,000 kronor, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Gemensamma omröstningar.
(Forts.)

Vinner Nej, har Riksdagen i likhet med Andra Kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit Kungl. Maj:ts i förevarande ämne gjorda framställning och sålunda höjt anslaget till arfvoden och resekostnadsersättning åt folkskoleinspektörer med 17,250 kronor eller från dess nuvarande belopp, 95,000 kronor, till 112,250 kronor.

Sedan voteringsmedlarna blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsmedlarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräknig och befanns, att omröstningen utfallit med 110 Ja och 108 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som enligt ankommet och nu uppläst protokoll blifvit af Första Kammarren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 93 Ja och 46 Nej, hvadan, då därtill lades Andra Kammarens

röster eller	110 Ja och 108 Nej,
sammanräkningen visade.....	203 Ja och 154 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

12:te omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 49, punkt 4).

Den, som, i enlighet med Första Kammarens beslut och utskottets hemställan, vill, att herr J. G. Petterssons angående anslag till främjande af centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet afgifna motion icke må af Riksdagen bifallas, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit motionen och sålunda på extra stat för år 1905 till främjande af centralförbundets för nykterhetsundervisning verksamhet anslagit ett belopp af 4,000 kronor att af förbundet användas under de villkor, Kungl. Maj:t kan finna skäligt föreskrifva.

Sedan voteringsmedlarna blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsmedlarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräknig och befanns, att omröstningen utfallit med 81 Ja och 140 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första

Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med	98 Ja och 40 Nej,	<i>Gemensamma omröstningar.</i> (Forts.)
hvad, då därtill lades Andra Kammarens röster		
eller	81 Ja och 140 Nej.	
sammanräkningen visade	179 Ja och 180 Nej;	

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 5.

Herr statsrådet m. m. *A. A. L. Palander* öfverlämnade Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående flyttning af det s. k. Zetterströmska biblioteket å Frösön till Östersund m. m.

Denna proposition bordlades.

§ 6.

Föredrogs för remiss till utskott Kungl. Maj:ts proposition angående bestämmande af sträckningen af viss del af sjögränsen mellan Sverige och Norge.

Därvid anförde:

Herr Hedin: För den händelse, herr talman, att den ifrågavarande propositionen mot förmodan skulle kunna komma att bifallas af Riksdagen och blifva antagen oförändrad, vill jag redan nu hafva fritagit mig från hvarje skytt af ansvar för bifall till en proposition, icke tillkommen i laglig ordning, hvilket i mina ögon alltid är betänkligt, men som därjämte, när den säkerligen skulle komma att i framtiden, och kanske en nära liggande framtid, tjäna till prejudikat, till föredöme för afgörande af andra tvistefrågor, då skulle kunna komma att visa följer af en så olycksbringande beskaffenhet för landet, att vi hvar och en då skulle önska: »Gifve Gud, att jag icke hade haft någon del i detta genom att hafva bidragit till att gifva ett exempel, som man nu har följt!»

Först erinrar jag därom, herr talman, att Kungl. Maj:t har tilltrött sig att själf afgöra en del af denna fråga, om hvilken det heter, att man har »från båda sidor varit ense». Man har varit ense, ja, den omständigheten utvidgar icke Kungl. Maj:ts rättighet att afgöra någon fråga af denna eller annan beskaffenhet. Den har icke någon väsentlig likhet med de små frågor, som kunna uppstå, när man behöfver uppgå en gammal gräns, se till, att rösen finnas ordentligt och mera sådant. Här är fråga om något annat, nämligen afgörandet af en uråldrig tvist, där det gäller att afstå från hvad man hittills på svensk sida har ansett som en svensk rättighet och på norsk sida ansett för en lika tydlig, Norge tillhörig rätt. Denna senare mening anser jag för bäst grundad. Men frågan, *huru* detta skall afgöras, löses icke därigenom, att Kungl. Maj:t i detta fall, såsom vid en mängd af frågor, hvilka nu i hundra år hanförts under 89 § regeringsformen,

förklarar: jag har denna rätt, och hans obefintliga rätt blir ej verklig därigenom, att de oriktigt så kallade »båda parterna» äro ense. Parterna, hvilka äro de? Kommissarierna, som blifvit utsedda? Nej, parterna äro *Sverige* å ena sidan och *Norge* å andra sidan, och Kungl. Maj:t har icke enligt svenska regeringsformen rättighet att afträda någonting, om hvilket det visserligen är tvist, huruvida det är svensk eller norsk egendom, men som eventuellt kan blifva lika väl det ena som det andra.

Detta är ett. Ett annat är detta, att man har dragit denna sak under sammansatt statsråd, där den absolut icke har någonting att göra, så vida man vill iakttaga lag och rätt. Man skall säga: 5 § riksakten talar om ämnen, hvilka angå båda rikena. Ja, detta är ett af dessa olyckliga uttryck, under hvilka man, ifall man afsäger sig det sunda förnuftets bruk, kan hänföra allt hvad man vill. »Angå båda rikena», det kan en kall vinter eller en het sommar göra. Hvad som angår båda rikena på *det* sätt, att det kan komma under sammansatt statsråd, är naturligtvis ett ärende, som angår båda rikena *på grund därpå, att de äro med hvarandra i vissa afseenden förbundna*. Kan någon påstå, att detta är en sådan fråga? Och med annan tydning skulle man förutsätta, att de, som skrefvo riksaktens 5 §, icke förstodo alls, hvad de menade eller ville.

Det var det första. Det andra är detta, att, såsom jag nyss antydde, vi säkerligen kunna taga för gifvet, att, om detta förslag bifalles, det kommer att i framtiden gälla såsom ett föredöme, ett prejudikat, hvarefter man skall rätta sig vid alla möjliga uppkommande tvistefrågor mellan de två rikena. Och hvad inträffar då? Då inträffar eventuellt, att dessa frågor, hvilka alla utan hänsyn alls till deras beskaffenhet skola sägas på grund af detta föredöme böra öfverlämnas till skiljedom, — märk väl, jag hade bort säga det redan, att mot tillämpning af skiljedom i detta fall skulle jag icke haft det ringaste att invända, om nämligen förslaget tillkommit i laglig form, och om det icke vidladdes af det återgångsfel, som jag nyss började att tala om, — det skall inträffa, säger jag, att hvilken fråga som helst, för hvilken skiljedom ifrågasättes, skall blifva föremål för framställning till båda representationerna om afgörande genom en skiljedomstol, *så beskaffad* som den, hvilken här omtalas. Och detta medför, att eventuellt det afgörande ordet af den där öfverskiljedomaren, som här är den femte mannen, skall uttalas af en person, tillsatt af ett främmande statsöfverhufvud. Jag skall aldrig rösta för ett sådant förslag, aldrig. Det främmande statsöfverhufvudet kan befinna sig i den positionen, att han såsom härskare öfver en stor stat, kanske äfven till följd af personliga egenskaper och anspråk, kanske äfven med hänsyn till sin stats intressen, råkar att, omedvetet måhända, välja den där öfverskiljedomaren i enlighet icke med de två staters intressen, mellan hvilka tvisten skall slitas, utan med hänsyn till intressen, som ligga utanför både Sverige och Norge. Det kan också hända, att öfverskiljedomaren tillsättes af ett statsöfverhufvud, som i följd af de förutsatta möjligheter, jag nyss nämnde, anser sig hafva en rättighet eller, ännu värre, en skyldighet att öfvervaka sättet för

tillämpningen af den dom, som fällts af den skiljedomare han utnämnt. Jag skall aldrig rösta för någonting sådant.

Men här tillkommer någonting annat. Om vi bifalla detta förslag, så veta vi icke, hvad vi bifalla.

Det torde vara möjligt, att en stor del af kammarens ledamöter till följd af påskferierna icke haft tillfälle att noggrannt studera den nu ifrågavarande propositionen, och dessa vill jag hänvisa till hvad som anföres nederst å sid. 5 och öfverst å sid. 6 i propositionen. Det heter där: »Hvad angick gränsens sträckning från punkten XVIII ut i hafvet intill territorialgränsen, anmälde dessa ledamöter» — nämligen de svenska ledamöterna af det statsråd, som behandlat ärendet — »att uti flera i ärendet inkomna utlåtanden framstälts förslag till gränslinjens bestämmande sålunda, att denna linje delvis komme att dragas något nordligare, än de svenska kommissarierna föreslagit.» Och vidare heter det — och jag anhåller, att kammarens ledamöter täcktes noga besinna dessa ord —: »Under uttalande, med hänsyn härtill, af den uppfattning att förslaget om öfverlämnande till en särskild skiljedomstol att afgöra frågan om gränsens sträckning i denna del innebure, att parterna å ömse sidor skulle äga att, utan att vara bundna enhvar af sina kommissariers förslag, inför domstolen framställa de påstående i nämnda hänseenden, hvartill de kunde finna sig befogade, biträdde dessa ledamöter föredragandens förslag jämväl i denna del.» Denna tolkning af förslaget biträddes sedermera, som vi finna, äfven af de norska kommissarierna. Således, en tvistefråga mellan de förenade rikena uppstår, som slutligen skall lösas genom skiljedom. Skiljedomstolen föreslås skola blifva sådan som den, man fick prejudikat på år 1904. Såsom jag nyss sade, skall då eventuellt en öfverskiljedomare tillsättas utaf en främmande stormakts suverän, hvilken öfverskiljedomare äger att fälla det afgörande ordet? Men hvarom skall denne här fälla det afgörande ordet. Om ett skiljedomsområde, hvarom såväl Riksdag som Storting förut fått kunskap och hvilket de accepterat, så att man både här och där lika väl vet, att någonting annat än det, som rymmes inom detta områdes gränser, icke kan blifva föremål för denne främmande skiljedomares beslut? Vi skulle således precis veta, hvad denne har att välja emellan? Nej, det veta vi *icke*, om det förslag, hvarom nu är fråga, blir föredöme, ty då äger man rättighet å båda sidorna — det kan hända, att detta blott blir från endera sidan — att framställa sådana yrkanden, om hvilka Riksdagen icke hade någon kännedom, när den beslutade sitt bifall till förslaget om skiljedom. Hvilka andra yrkanden kunna komma att framställas, därom veta vi ingenting. Men *det* veta vi, att den faran är nära till hands, att dessa yrkanden kunna blifva sådana, att sedermera förmodligen icke någon svensk Riksdag eller något norskt Storting vidare kommer att fatta beslut om skiljedom vare sig mellan Sverige och Norge inbördes eller mellan dessa länder och något annat.

Herr Elowson: Herr talman, mina herrar! Tvisten angående sjögränsen mellan Sverige och Norge är icke från i dag eller i går, utan den härleder sig från en långt tillbaka liggande tidpunkt. Denna

tvist har föranlett åtskilliga olägenheter, bl. a. den, att misshälligheter uppstått mellan svenska och norska fiskare i den bohuslänska skärgården. Det är nu för att råda bot på dessa olägenheter, som Kungl. Maj:t framlagt ett förslag angående skiljedomsförfarande i denna fråga.

En talare på stockholmsbänken har kritiserat det sätt, hvarpå Kungl. Maj:t behandlat detta ärende. Han förmenade — så vidt jag fattade honom rätt — att den förberedande behandlingen af frågan icke skulle tillhöra sammansatt statsråd. Skulle emellertid det förslag, hvarom här är fråga, ha tillkommit i en mindre laglig ordning eller, som den ärade talaren uttryckte sig, ärendet icke fått en laglig behandling, det vill med andra ord säga, om den nu ifrågasvarande kungl. propositionen skulle ha tillkommit på ett grundlagsvidrigt sätt, då vore väl det riktigaste, att kammaren, innan den fattade något vidare beslut i frågan, remmitterade densamma till konstitutionsutskottet för att af detta få utlåtande om, huru det förhölle sig härvidlag. Jag skall emellertid icke inlåta mig på den frågan, eftersom jag har den äran att vara ledamot af konstitutionsutskottet, och jag har icke heller någon anledning att tillstyrka kammaren att vidtaga en dylik åtgärd.

Det synes mig vara uppenbart, att en reglering af gränsen emellan Sverige och Norge är ett ärende, som angår båda rikena. Ärendets egentliga innebörd är visserligen icke därmed uttömd, och detta har Kungl. Maj:t också erkänt. Det är ju endast den *förberedande* behandlingen, som företagits i det sammansatta statsrådet, och Kungl. Maj:t har icke ansett, att själfva tvistefrågan borde lösas i sammansatt statsråd, utan hemställt, att denna borde hänskjutas till en skiljedomstol.

Det här använda förfaringssättet torde nog vara det rigtiga. Man kan lätt föreställa sig, huru det skulle komma att gå, om själfva tvistefrågan skulle komma att afgöras af regeringsmyndigheterna i Sverige och Norge. Det skulle tvifvelsutan komma att tillgå så, att hvardera rikets ministrar anförde sina meningar, adresserade till den beslutande Konungen. Dessa meningar kunde till den yttre formen huru mycket som helst vara blotta råd, till själfva innehållet skulle de vara påståenden, och dessa påståenden skulle styrkas af historiska och rättsliga grunder. Då Hans Majestät Konungen skulle afgöra denna fråga, skulle han, sedan vederbörande statsråd afgifvit sina framställningar, se framför sig icke ett vanligt regeringsärende, utan en tvistefråga. När det är fråga om ett vanligt regeringsärende, fattar Konungen — såsom vi veta — efter att hafva inhämtat sina rådgifvares mening, det beslut, som han finner tjänligast, nyttigast och bäst. Men ett beslut, sålunda motiveradt, kan han ju icke fatta i en tvistefråga. Skulle han afgöra en tvist med fästadt afseende på de framlagda, motsatta påståendena, måste han ikläda sig rollen af en skiljedomare.

Enligt min uppfattning sönderfaller denna fråga i två delar, som äro väsentligen olikartade. Frågan om huru gränsen skall gå i det inre af Idefjord är — såsom framgår af handlingarna i ärendet — oomtvistadt, då ju de svenska och norska myndigheterna därom blifvit ense. Jag kan då icke finna någon anledning till att

äfvén denna oomtvistade del af gränslinjen skulle behöfvä dragas under någon skiljedomstol, utan förslaget om sträckningen af denna del af gränsen kunde ju göras till föremål för ett stadfästade beslut i sammansatt statsråd. Helt annorlunda förhåller det sig med den omtvistade delen af gränsen, ty därvidlag råder en utpräglad meningsskiljaktighet om hvad som tillhör det ena eller det andra landets territorium. Det är således, mina herrar, icke en meningsskiljaktighet, som på något särskildt sätt berör Sveriges och Norges unionella förhållanden, utan en verklig gränstvist, som det här gäller, en tvist, som ju kan uppkomma emellan två grannar hvilka som helst.

Kungl. Maj:t har nu föreslagit, att denna gränstvist mellan Sverige och Norge borde afgöras genom en särskild skiljedomstol. Enligt förslaget skulle det förordnas två svenska och två norska skiljemän och dessa skulle utse en femte skiljeman, som tillika skulle blifva skiljedomstolens ordförande. Man kan ju tänka sig som ett första fall, att de fyra skiljemännen från Sverige och Norge enades om att tillkalla den femte, som måste tillkallas på förhand. Det är sannolikt, att så kan ske, men lika sannolikt, ja, man kan säga, fullt visst och gifvet är, att till femte skiljeman utses icke en svensk eller norsk man, utan de fyra skiljemännen vända sig nog till ett främmande land för att bland dess undersåtar finna någon lämplig man, hos hvilken de kunde anhålla, att han ville åtaga sig uppdraget att blifva femte ledamot i skiljedomstolen. Om denne utländske man öfver hufvud taget är hugad att mottaga detta uppdrag, är det alldeles tydligt, att han icke gör det utan att hafva inhämtat tillstånd därtill af sitt lands regering. Men i förslaget förutsättes också det fall, att de fyra skiljemännen *icke* kunna komma öfverens om utseende af den femte. Då skall enligt förslaget ett främmande statsöfverhufvud anmodas att utse denne femte skiljeman. I båda dessa fall är den befogenhet, som tillkommer det främmande statsöfverhufvudet, noga begränsad: i ena fallet skulle statschefen i det främmande landet utse den femte skiljemannen; i det andra fallet skulle han tillåta en därtill redan utsedd att mottaga ett dylikt uppdrag. Något obehörigt precedensfall på grund af ett sådant förfaringsätt — som de ärade talaren förespeglade — har jag svårt att här finna, ty det uppdrag, som man anhåller, att den främmande suveränen ville besluta om, är — som sagdt — till sitt innehåll mycket noga begränsadt, så att denna sak kan icke enligt min uppfattning leda till några framtida komplikationer.

Den ärade talaren gjorde en anmärkning mot en passus, som förekommer i de svenska rådgifvarnes yttrande till statsrådsprotokollet. Som bekant, ha på 1890-talet kommissarier från Sverige och Norge handlagt frågan om sjögränsen mellan de båda rikena. Dessa kommissarier kunde emellertid icke i allo komma öfverens, utan beträffande en del af gränsen utmärkte man från norsk sida en linje och från svensk sida en annan. Nu säga de svenska statsråden, att myndigheter här i Sverige — jag tror, att det allra först är lotskaptenen i Göteborg — yttrat, att det finnes måhända en tredje linje, som är den riktiga. Det kan nämligen hända, att en närmare un-

dersökning visar, att hafsdjupen äro af sådan beskaffenhet, att gränsen bör följa icke den på kartan dragna svenska eller norska linjen, utan en tredje linje. Men denna senare gränslinje måste naturligtvis gå inom ett visst begränsadt område, så att något synnerligen stort spelrum för dess dragande åt det ena eller andra hållet kan icke finnas. De, som komma att föra Sveriges talan, ha att framlägga sina på skäl grundade och fotade påståenden, och likaså de, hvilka komma att föra Norges talan. Om nu skiljedomstol kommer till stånd, har denna att antingen enhälligt eller ock med ordförandens röst besluta, hvar sjögränsen mellan de förenade rikena skall gå.

Jag vill här beröra en annan sida af frågan. Kungl. Maj:t tyckes icke hafva ifrågasatt, att denna gränstvist skulle kunna afgöras på annat sätt än det nu föreslagna. Enligt detta förslag skulle man i visst fall för att få den femte skiljemannen vända sig till en främmande suverän. Jag tillåter mig emellertid erinra om skiljedomstolen i Haag. Man skulle ju kunna öfverlämna hela denna tvistefråga till denna domstols afgörande, eller ock kunde man vända sig till densamma och anhålla, att den ville utse den femte skiljemannen.

Den ärade talaren på stockholmsbanken menade, att under skiljedomstolens förhandlingar kunde man komma att bestämma en gräns, som icke vore tillfredsställande vare sig för Sverige eller Norge, en gräns, som icke följde någon af de föreslagna linjerna, hvarken den svenska eller norska. Det är dock tämligen svårt att förstå, huru detta skulle kunna inträffa, då det här är fråga om en tvist med bestämda yrkanden å ömse sidor. Visserligen är det ju så, att dessa yrkanden icke nu föreligga fixa och färdiga, men från svensk sida likaväl som från norsk sida skulle ju de båda parterna få tillfälle att under skiljedomsförfarandets fortskridande precisera sina påståenden. Jag kan sålunda icke finna, att förslaget i det hänseendet skulle innebära någon våda.

Icke heller kan man säga, att man med det förfarande, som här är föreslaget, skapar ett precedensfall för en främmande makt att inblanda sig i Sveriges och Norges inre angelägenheter, ty — såsom jag redan påpekat — den befogenhet, som härvidlag skulle tillkomma den främmande suveränen, är mycket noga begränsad. Allt hvad den främmande suveränen i detta falla skulle komma att göra vore att tillåta en sin undersäte att mottaga uppdrag att vara ordförande och eventuellt skiljedomare i en svensk-norsk skiljedomstol eller ock att utse en dylik ordförande och skiljedomare.

Skulle man döma af vissa blänkare, som man sett i tidningarna under dessa dagar, skulle man kunna tro, att det måhända vore meningen att af denna tvistefråga, hvars lösning är önskelig både för Sverige och Norge, göra ett agitationsnummer. Jag tror likväl icke, att man har någon anledning därtill. Man kan icke gärna tala om, att denna fråga visar, att det är någon brist på samförstånd mellan de förenade rikena, ty, mina herrar, den härleder sig egentligen från den gränstraktat, som vi år 1661 afslöto med Norge, och det är otvetygheten i denna traktat, som gifvit anledning till den nu ifråga-

varande tvisten. Kan det nu blifva slut på denna tvist, synes det mig, som om detta vore till berömmelse för nutiden.

Jag tager för gifvet, att kammaren kommer att remittera den nu föredragna propositionen till statsutskottet. Jag har ingenting däremot, men jag skulle dock för min del gärna ha sett, om talmanskonferensen med hänsyn till frågans säregna beskaffenhet föreslagit att låta densamma behandlas af ett särskildt utskott, och om talmanskonferensen finner skäl därtill, är det icke för sent ännu att fatta ett dylikt beslut. Det motiveras väl af frågans säregna beskaffenhet och däraf, att det här gäller en fråga, som man får hoppas aldrig kommer tillbaka.

Med anledning af den kritik, som här blifvit framställd mot det förslag, hvarom nu är fråga, har jag känt mig uppfordrad att uttala dessa, om jag så får säga, lugnande ord. Jag tror icke, att vi behöfva vara oroliga för konsekvenserna, om vi antaga detta förslag, och jag vill uttala den förhoppningen, att Riksdagens åtgöranden i denna sak måtte leda till, att det tvistefrö, som här förefinnes, blir aflägsnad.

Herr Hedin: Herr talman! Då representanten från Karlstad icke funnit nödigt att med någorlunda uppmärksamhet läsa Kungl. Maj:ts proposition — hvilket framgår däraf, att han varit i stånd att påstå, att föremålet för den i propositionen ifrågasatta skiljedomen där är med största noggrannhet utstakad, d. v. s. begränsad — har jag naturligtvis icke några rimliga anspråk på, att han skulle ha hört efter, hvad jag här sagt. Jag har *icke* uttalat någon förmodan om, att den skiljedomstol, hvarom här är fråga, kan komma att besluta en gränslinje, som hvarken Sverige eller Norge blir nöjd med — jag har icke sagt ett ord om den saken, utan hvad jag sagt — och som jag ber den ärade talaren vara god att åtminstone nu, då jag andra gången säger det, lyssna till — det är, att, om denna proposition blir bifallen och den i följd däraf kommer icke blott att återopas, utan äfven att användas som prejudikat och föredöme vid kommande tvistefrågor, det är gifvet, på grund af hvad som står att läsa å sid. 6 i propositionen, att skiljedomstolen — och det kan blifva den femte skiljemannen, den s. k. öfverskiljemannen, utsedd af ett främmande statsöfverhufvud, som där har utslagsröst — kan komma att fälla dom om någonting, som hvarken Riksdag eller Storting gjorde sig någon föreställning om, när de antogo propositionen om skiljedom i den eller den eventuella frågan. Man behöfver blott läsa de af mig här förut citerade fyra à fem raderna i den nu ifrågavarande propositionen för att finna, att, om — som jag sade — det i denna proposition framställda förslaget kommer att lända till exempel och föredöme för en blifvande skiljedomstol, den dömande makten kan komma att ligga i öfverskiljedomarens hand. Men då så är förhållandet, anser jag, att man i sanning kan begagna ordet *olycksbådande* om ett beslut, som går ut på bifall till en proposition, som banar väg för någonting dylikt. Den föregående talarens lugnande ord hoppas jag måtte verka på andra håll än här. *Här* hjälpa de icke.

Chefen för civildepartementet herr statsrådet Westring: Herr talman, mina herrar! Gent emot den här framställda invändningen, att det nu ifrågavarande förslaget icke skulle ha tillkommit i grundlagsenlig ordning anser jag mig böra redan vid detta tillfälle yttra några ord.

Den första anmärkning, som i sådant hänseende blifvit gjord, är den, att Kungl. Maj:t icke skulle ha ägt befogenhet att fastställa den del af den här ifrågavarande gränslinjen, som icke hänskjutits till Riksdagens pröfning, och det har därvid sagts — såvidt jag icke missförstod yttrandet —, att detta skulle vara att afträda något landområde, som möjligen tillhörde Sverige. Nu är förhållandet det, att hela denna fråga om sträckningen af sjögränsen mellan Sverige och Norge hvilar på bestämmelserna i en traktat, som dessa båda länder ingingo år 1661. Sedan de krig, som vi under den då närmast föregående tiden haft, blifvit afslutade, skickades några personer ut för att noggrant bestämma gränsen mellan — som det hette — Bohuslän, som då nyligen blifvit afträdt till Sverige, och Aggerhus län. Dessa personer upprättade då först en karta öfver gränsområdet och markerade sedan på denna med en röd linje gränssträckningen. Vidare författade de till denna karta en beskrifning, hvori det säges, huru gränsen skulle gå, och de hänföra sig där till vissa punkter på gränsområdet. Nu har det under årens lopp visat sig, att ovisshet härskade därom, huru denna gränslinje rätteligen borde gå. Man har då på ort och ställe låtit verkställa en undersökning, och man har därvid kommit till det resultat, att man icke behöfde stanna i någon tvekan om, huru enligt 1661 års traktat gränslinjen skulle gå ifrån den innersta delen af Idefjorden genom Svinesund ut till en punkt, som på kartan är betecknad med XVIII, och hvarst det egentliga landområdet slutar. Kungl. Maj:ts beslut angående denna del af gränslinjen innefattar icke någonting annat, än att Kungl. Maj:t, med ledning af hvad vid den nämnda besiktningen förekommit och efter att hafva hört sina rådgifvare från båda rikena, förklarar, att den af besiktningsmännen å karta upptagna gränslinjen i afseende å denna del är öfverensstämmande med bestämmelserna i 1661 års traktat. Här är således icke fråga om någon afträdelse af ett område, hvilket det ena landet ansett som sin egendom, utan Kungl. Maj:t konstaterar endast, att enligt en traktat går gränsen mellan rikena just här. Traktaten är fortfarande gällande; någon ändring af densamma har icke blifvit ifrågasatt. Detta om den första anmärkningen.

Den andra anmärkningen gällde ärendets behandlingssätt, nämligen att detsamma blifvit föremål för beslut i sammansatt statsråd. Härmed har man kommit in på en fråga, om hvilken under hela unionstiden ganska olika meningar varit rådande. Man kan säga, att det i allmänhet härvidlag visat sig två olika tendenser, en svensk och en norsk. Den svenska har velat nämligen långt utsträcka området för det sammansatta statsrådets verksamhet, den norska återigen har velat inskränka denna till det minsta möjliga, och särskildt har den norska vänstern i det afseendet gått långt. Då är frågan, huru detta ärende, angående gränsen mellan de förenade rikena, bör behandlas. Jag har svårt att förstå en sådan tolkning af 5 § riksakten,

att till sådana ämnen, som »angå bägge rikena», icke skulle hänföras frågor om gränsen mellan Sverige och Norge, ty om någonting angår båda rikena, är det väl frågan om, huru gränslinjen dem emellan skall gå. Den saken kan omöjligen ensidigt afgöras af det ena eller andra landet, ty då skulle det land, som tagit afgörandet i sin hand, gripa in i det andras maktsfär. Det har också både i teori och praxis varit tämligen allmänt erkänt, att just frågor af sådan beskaffenhet skola vara föremål för sammansatt statsråds behandling. Det finnes ganska mycken utredning i litteraturen om denna fråga. Jag skall i det afseendet främst återropa det yttrande, som afgafs af den svensk-norska unionskommittén af år 1865, där från svensk sida ledamöterna voro G. A. Sparre, G. Lagerbjelke, Gillis Bildt, Karl Joh. Berg, W. E. Svedelius, A. W. Björck och Eric Ersson. I denna kommittés betänkande heter det bland annat: »När fråga varit, att Konungen skolat för *bägge rikena på en gång* fatta beslut angående någon deras samfällda eller inbördes angelägenhet, har ärendet, såvidt det icke afsett förhållandet till främmande makt och af sådan orsak afgjorts i den ordning 11 § svenska regeringsformen bestämmes, alltid blifvit behandladt i sammansatt statsråd. — Så har nämligen i främsta rummet varit fallet med sådana ärenden, hvilka, på grund af bestående fördrag rikena emellan, varit för dem gemensamma, i den mening, att ingen föreskrift för det ena riket kunnat med gällande kraft meddelas utan att samma eller motsvarande bestämmelse äfven för det andra kommit till stånd, såsom frågor om ändringar i riksakten, om förordnande eller upphörande af interimsvägring, om reglerande af gränsen rikena emellan o. s. v.» En af Norges främste statsrättslärare, Aschehoug, hänför också till ärenden, som böra behandlas af sammansatt statsråd, frågor om riksgränsen, och praxis har, såvidt jag vet, alldeles bestämdt gått i samma riktning. Den nyssnämnda kommittén uppräknar följande i sammansatt statsråd fattade beslut om uppgående af gränsen emellan Sverige och Norge, nämligen de kungl. resolutionerna af den 11 januari 1834, den 22 oktober 1845, den 2 mars 1849, den 29 juni 1864 och den 27 oktober 1865. För senare tider finnes i Clasons redogörelse för unionsfrågans tidigare skeden uppgift om, att sammansatt statsråd för behandling af frågor rörande gränsen rikena emellan hållits den 3 juni 1870, den 16 februari och den 17 maj 1872, den 29 november 1878, den 13 september 1893 samt den 7 februari 1896. Då således — såvidt jag kan finna — riksaktens ord, en tämligen allmän mening bland de rättslärda och en bestämd praxis talade för, att den nu förevarande frågan borde behandlas i sammansatt statsråd, hade det icke varit lämpligt för det nuvarande svenska statsrådet att föreslå en annan ordning för frågans behandling. Jag vill emellertid icke fördölja, att på sista tiden, år 1892, har uppkommit en teori, härstammande från Norge och omfattad jämväl af några yngre svenska statsrättslärare, hvilken teoris anhängare ha en i viss mån annan uppfattning angående sammansatt statsråd än den vanliga, framför allt beträffande dylikt statsråds sammansättning. Hvilken åsikt dess anhängare kunna ha angående denna frågas behandling, kan jag icke bestämdt uppgifva. Detta om lagligheten af frågans föredragning i sammansatt statsråd.

I öfrigt skall jag icke närmare ingå på själfva förslaget, med anledning af de anmärkningar, som framkommit mot detsamma. Jag vill endast fästa uppmärksamheten därpå, att uttalandet i det sammansatta statsrådets protokoll, att skiljedomstolen icke borde vara bunden af kommissariernas förslag har tillkommit i anledning däraf, att när vederbörande svenska myndigheter granskade det förslag till gränslinjens sträckning, som de svenska kommissarierna vid år 1897 verkställd undersökning å ort och ställe uppgjort, ansågo dessa svenska myndigheter, att gränslinjen icke borde gå fullt så långt ned, som de svenska kommissarierna föreslagit, utan ligga något ofvanför den af dessa dragna linjen. Det var nu för att bereda dem, som komma att föra Sveriges talan i skiljedomstolen, tillfälle att kunna få framställa yrkande på en sträckning af gränsen i enlighet med de ifrågasvarande svenska myndigheternas uppfattning, som den nyssnämnda bestämmelsen tillkommit. Denna bestämmelse lämnar icke något allt för stort spelrum åt skiljedomarne, ty här afses endast sjögränsen från punkt XVII ut till territorialgränsen, hvilken senare går strax utanför Grisbådarne. Det kan här således blott blifva fråga om, huru man skall draga gränslinjen från punkt XVIII ut i hafvet, och skiljedomstolen kan alldeles icke få tillfälle att yttra sig om några anspråk på något landområde i denna trakt. Jag tror därför icke, att den ifrågasvarande bestämmelsen bör ingifva några särskilda betänkligheter.

Herr Hedin: Herr talman! Om vi skola gå tillbaka i tiden för att göra en historik öfver de tokerier, som blifvit begångna, och de dumheter, som blifvit sagda i frågor, som sväfvat mellan Sverige och Norge, då finge vi skrifva vidlyftigare afhandlingar än den här, det blefve stora volymer, och i dessa volymer komme den nyss citerade unionskommittén af år 1865 med de rättslärdre herrarne Gillis Bildt etc. att intaga ett särdeles utmärkt rum. Vi kunna emellertid lämna allt detta å sido, ty det betyder absolut ingenting för hvad vi nu ha för oss.

Hvad beträffar de anförda exemplen på, att gränsfrågor enligt de och de personernas uppfattning böra afgöras i sammansatt statsråd, vill jag endast fråga, om någon af de ifrågasvarande gränsfrågorna gällt en *sådan* gränsreglering som denna fråga eller om de ens haft någon likhet med densamma. I det afseendet hade upplysning varit mera af nöden; det är icke nog med, att man åberopar några små så kallade gränsfrågor, där det gällt att gå och promenera upp gränsen här och där eller att med ett rös utmärka hvar den går fram, eller att taga ned ett obehörigt tillkommet eller något sådant. Tills vidare betyda de ifrågasvarande uppgifterna ingenting med afseende å den förevarande frågan. Hvad det angår, att riksakten talar om »ämnen, som angå båda rikena», såsom föremål för sammansatt statsråds handläggning, vill jag än en gång upprepa, att, såvida man icke för resonemangets skull beslutar sig för att någon kortare stund upphöra att respektera sitt eget förstånd, man måste medgifva, att med »ämnen, som angå båda rikena», icke kunna menas några *andra* ämnen än sådana, som *på grund däraf*, att de båda rikena äro med hvarandra förbundna, komma att angå dem, ty eljest är det väl knappast någon-

ting af allt det, som sker mellan den 1 januari och sista december ett år, som icke kan sägas i större eller mindre mån angå båda rikena.

Hvad slutligen angår yttrandet å sid. 6 i propositionen, vill jag ytterligare påminna därom, att det i själfva klämman, som förekommer i slutet af det ifrågavarande stycket, icke talas om, att man utöfver kommissariernas förslag eventuellt kan ifrågasätta en tredje gränslinje, utan där heter det, att skiljemännen kunna komma med *andra* förslag än de af kommissarierna framställda, och det är *detta*, om hvilket jag har sagt, att, ifall detta förslag en gång kommer att gälla som prejudikat för ett annat skiljedomsförfarande, det dock är betänkligt, att, sedan Riksdagen beslutat anlita skiljedom i en fråga, den plötsligen en dag vaknar vid vetskapen om, att öfverskiljedomaren i skiljedomstolen dömt om någonting, som Riksdagen icke visste, att det låg inom området för hans befogenhet. Detta står fast, så länge Kungl. Maj:t icke skrifver om, hvad här i propositionen står skrifvet.

Friherre De Geer: Jag skall här icke inlåta mig på sakens storpolitiska sida, utan vill endast framhålla, att, så vidt jag kan se, intet hinder finnes för Riksdagen att närmare begränsa den fråga, som skulle afgöras af den ifrågasatta skiljedomstolen. I likhet med hvad redan i Kungl. Maj:ts proposition är framhållet anser dock äfven jag, att flera olika alternativ böra tagas i öfvervägande, och detta särskildt på den grund, att de två förslag, som de svenska och norska kommissarierna framlagt, synas mig bägge vara lika litet ägnade att inom ifrågavarande område åstadkomma en naturlig gräns mellan Sverige och Norge. Båda ländernas kommissarier ha föreslagit alldeles räta gränslinjer, som utan tvifvel skulle blifva synnerligen svåra att återfinna i verkligheten, och som icke heller stå i någon öfverensstämmelse med djupförhållandena i trakten. Jag skall därför till utskottets beaktande tillåta mig framhålla, att en ganska tillfredsställande naturlig gräns lätt nog kunde åstadkommas, utan att man behöfde göra någon större afvikelse från den föreslagna hufvudriktningen för gränslinjen. Man behöfver blott följa de djuprännor, hvilka framgå utefter en linje, som drages från Norra Hellsös nordspets till Hejas södra ände och sedan skäres af en annan linje, som går i riktningen från Röhovedet på Kirkeö öfver till Tislens nordspets och vidare åt sydsydväst. Båda dessa linjer gå utefter ganska betydliga vattendjup, hvilka på flera ställen uppgå till 90 å 100 meter, och där således fiskarne icke på långt när så lätt skulle få anledning till inbördes tvister, som om linjen, i enlighet med kommissariernas förslag, skulle gå tvärs öfver fiskegrunden — i enlighet med de norska kommissariernas förslag tvärs öfver de grund, som bilda den naturliga fortsättningen af Nordkosters svenska skärgård, och enligt de svenska kommissariernas förslag tvärs öfver de söder om den norska ön Heja belägna och med denna sammanhängande grunden.

Jag har velat framhålla detta, enär man på nyssnämnda sätt utan tvifvel skulle få en gräns, som vore vida mera naturlig och ej så ofta skulle förorsaka misstag och tvistigheter som de af kommissarierna föreslagna gränslinjerna och som, då man befunne sig ute på

platsen, lätt skulle kunna igenkännas såväl genom lodning som genom de syftlinjer, om hvilka jag här talat. Därest utskottet nu finner, att vissa sådana alternativa förslag borde få ifrågakomma, synes mig Riksdagen kunna besluta, att skiljedomen finge afse endast dessa förslag med de smärre jämkningar, som en undersökning på platsen kunde göra erforderliga, för att de ifrågasatta syftlinjerna skulle blifva ute i naturen så lätt igenkänliga som möjligt.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, beslöt kammarerna att hänvisa ifrågavarande proposition jämte de i anledning af densamma afgifna yttrandena till statsutskottet.

§ 7.

Härefter föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *A. Hedins* på kammarens bord hvilande motion, n:o 243.

§ 8.

Anmälades och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 33, i anledning af väckt motion angående tillägg till § 21 i grufstadgan,

n:o 34, i anledning af väckt motion om ändring af § 136 i skiftesstadgan m. m.,

n:o 35, i anledning af väckta motioner angående dels ändring af 6 § i lagen den 28 juni 1895 om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet, dels ock tillägg till 9 § i lagen den 13 juli 1887 angående handelsregister, firma och prokura,

n:o 36, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862,

n:o 37, i anledning af väckt motion angående undanskiftande i mindre bemedlade dödsbon af medel till minderårigt barns underhåll och uppfostran,

n:o 38, i anledning af väckt motion om tillägg till 14 kap. 45 § strafflagen, och

n:o 39, i anledning af väckt motion angående lagstiftningsåtgärder i syfte att område, hvarå lifligare byggnadsverksamhet är att emotse, må kunna regleras redan innan detsamma erhållit större sammanträngd befolkning.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Till bordläggning anmälades:

bevillningsutskottets memorial och betänkanden:

n:o 17, i anledning af väckt förslag om vissa ändringar i gällande förordning angående stämpelafgiften;

n:o 18, i anledning af väckta motioner angående ändringar i gällande brännvinsförsäljningsförordning; och

n:o 19, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 1 § instruktionen för taxeringsmyndigheterna.

§ 11.

Afgåfvos följande nya motioner, nämligen af:

herr *C. A. Lindhagen*:

n:o 244, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående lån af statsmedel för beredande af tillfälle för arbetare att på landsbygden förvärfva egna hem;

herrar *E. Hammarlund* och *F. Berg* i Stockholm:

n:o 245, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående löne-reglering för folkskoleseminarierna; och

n:o 246, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad anordning af rikets allmänna läroverk samt löneroglering för de vid dem anställda lärare;

herr *G. Elowson*:

n:o 247, angående ändrad lydelse af §§ 49 och 87 regeringsformen samt §§ 6, 7, 8, 10, 11, 13 till och med 22, 25, 27, 28 och 38 riksdagsordningen; och

n:o 248, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förslag till vallag af grundlags natur;

herr *E. A. Lindblad*:

n:o 249, angående villkoren för försäljning af kronan tillhöriga jordbruksfastigheter;

herr *J. Widén*:

n:o 250, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad anordning af rikets allmänna läroverk samt löneroglering för de vid dem anställda lärare; samt

herr *M. F. Nyström*:

n:o 251, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående lån af statsmedel för beredande af tillfälle för arbetare att på landsbygden förvärfva egna hem; och

n:o 252, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående priset för månadsbiljetter till tredje klassen vid statens järnvägar.

Dessa motioner bordlades.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *O. H. Ström* i Nederkalix under 8 dagar från och med den 9 innevarande april.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,8 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.